

## רותקו – שומרת הלילה (ינואר 2018)

המפגש המשמעותי הראשון שלי עם רותקו היה בצריף הירוק של שומרת הלילה. אני הייתי בכיתה ט' ויוד' ו"א ובסוף בי"ב.

רותקו הייתה אז המחנכת של ה"גורים", חברת הנוער המקבילה לנו בגיל. כמחנכת של ילדי המעברות שהגיעו לקיבוץ במסגרת מאמץ קיבוצי כולל, להקל על הוריהם שזה עתה עלו ארצה ממרוקו, התמודדה רותקו ביחד עם שאר הצוות החינוכי עם אתגרים לא פשוטים. היה עליה להסתגל לילדים המאוד צעירים שהגיעו מתרבות כל כך אחרת מזו המערב אירופאית הקיבוצית. ובנוסף, וזאת חשנו על בשרינו, היה עליה להילחם עבור חניכיה, על השוואת תנאים, על גישה חינוכית שוויונית, וכל זה אל מול הורים וילדים עלטיסטים שדרשו ממנה לנהוג איפה ואיפה בבני הטיפוחים שלה.

פעם, ואולי פעמיים בשנה, הייתה רותקו עשתה תורנות שמירה והתמקמה למשך שבוע בצריף השומרת. לשומרת הלילה היו שתי משימות. להקשיב לאינטרקום שהשמיע את רחשי התינוקות והפעוטים בבתי הילדים ולהכין ארוחת לילה לשומרים ולעובדי בית החרושת. רותקו לקחה על עצמה משימה שלישית: להקשיב לרחשי לבנו, בני הנעורים, ולהרוות אותנו בחוכמתה. כל השנה חיכיתי שתגיע התורנות של רותקו ונוכל לשבת, לדבר ולהקשיב לה בעוד היא מטגנת תפוחי אדמה.

רותקו הגדירה בשבילי את המונח "חינוך" בהיבט של "והגדת לבנך". בדרכה האנליטית היא הצליחה לפצח עבורי את מורכבותו של הקיבוץ. בחברתה הכל נהיה "פשוט", הכל נהיה "נכון". היא הגדירה גבולות, יצקה משמעות, הלבשה מונחים מופשטים בבגדים של יום יום. דיברנו על שוויון, דיברנו על שיתוף, דיברנו על נאמנות ועל התגייסות של הפרט לטובת הכלל ושל הכלל לטובת הפרט. כל אלה לא היו אצלה בגדר סממאות אלא דרך חיים. השיחות איתה מעולם לא גלשו למישור של רכילות, היא ידעה תמיד למצוא את הניסוח שתיאר את ההתרחשויות בקיבוץ בקונטקסט הערכי.

המפגש המשמעותי השני שלי עם רותקו היה באוניברסיטה העברית בירושלים. אחרי שסיימה את העבודה עם הגורים, הם יצאו לצבא והיא בחרה להיות מורה לביולוגיה. על פי דרכה, נגשה למשימה בכל המרץ והיסודיות. רותקו הייתה שייכת לדור ההורים שלי. היא עלתה ארצה עם אמא שלי באותה ספינה. היה לי קצת מוזר לפגוש אותה שם באוניברסיטה, בין כל הסדנאים הצוציקים שהיו יכולים להיות ילדיה, משננת חומר, כותבת מעבדות, לומדת למבחנים. לתחושה המוזרה התחלפה מהר מאוד בהערצה.

כשהסתיימו הלימודים חזרנו שנינו להיות מורים בבית החינוך המשותף בכפר בלום. רותקו ריכזה את צוות הביולוגיה. הייתה זו הזדמנות נוספת ללוות מקרוב מאוד את עשייתה החינוכית. מורה, על פי רוב, מתפקד כסוליסט. מה שקורה בינו לבין תלמידיו אחרי שנסגרת דלת הכיתה זה כמעט עניינו הפרטי. רותקו הפכה את הסוליסטים למקהלה. תחת שרביט הנהגתה הפך צוות הביולוגיה לצוות מגובש ומלוכד. חדר ההכנה של מעבדות הביולוגיה היה כבית מקדש. אווירת השיתוף בחשיבה, בתכנון השיעורים, בכתיבת חומרי הוראה, בליבון בעיות משמעת היתה מוקד קנאה לכל מורי בית הספר. על כל אלה ניצחה רותקו ביצירתיות, באוזן קשבת, ביצירת נורמות גבוהות מאוד של הוראה.

בכל שנה בליל הסדר רעם קולה את מילותיו של אלתרמן: "כי צדיק בדינו השלח / אך תמיד בעברו שותת / הוא משאיר כמו טעם מלח / את דמעת החפים מחטא." רותקו זעקה תמיד את בשורת הצדק, ההבחנה בין הנכון והלא נכון הייתה לחם חוקה.

תמו גם ימי בית הספר. רותקו שהייתה המבוגרת בין מורי הביולוגיה ידעה לעזוב בשיא יכולותיה. היא ידעה לזהות את הרגע שאחריו גילה יהיה לה לרועץ. היא עזבה את ההוראה לטובת מקצוע חדש ובלתי צפוי לחלוטין. רותקו נהייתה סנדלרית. לרשותה עמדה הסנדלריה של הקיבוץ שנעזבה ע"י אורי הוימן הסנדלר המיתולוגי. את מלאכת הסנדלרות למדה אצל זוג סנדלרים משמיר וכעבור זמן קצר נוצרה זהות מוחלטת בין רותקו לבין הסנדלריה. היא תקנה נעליים, תפרה תיקים, מכרה נעליים חדשות ואי אפשר היה להאמין שאי פעם בעברה הרחוק רותקו לא הייתה סנדלרית. גם זמנה של הסנדלריה בחייה של רותקו הסתיים.

רותקו נפרדה מהחיים לאט לאט כשהיא בריאה בנפשה ובגופה. לפני כשנה פגשתי בה. חיבקתי אותה לשלום והיא שאלה אותי, בזהירות, ללא כל מבוכה, "מאיפה אנחנו מכירים?" הסתכלתי לה בעיניים. אותן עיניים חכמות. אותו החיוך החם. ראיתי גם את שמחת החיים הפנימית שתמיד הייתה בה. נפרדתי ממנה בתחושה שטוב לה. שהיא נפרדת מכולנו לאט לאט בלי לכאוב ובלי להכאיב.

רותקו לא זכרה. אבל אני זוכר. ורוצה לומר לה תודה על שהייתה לי מורת דרך כמעט בכל מה שעשיתי. והכל התחיל כשהייתה שומרת לילה.

יהיה זכרה ברוך.

אמנון ארבל